SVOBODA ★ СВОБОДА
UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

No. 119. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, JUNE 27, 1989 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 27-го ЧЕРВНЯ 1989 Ч. 119. РІК XCVI

Пам'ятайте про Україну!

С. Ґріґорянц перебуває в ЗСА



С. Ґріґорянц (другий зліва) із конґресменом Д. Риттером і С. Гоєром та з перекладачем.

Ню Йорк. — В п'ятницю, 16-го червня, до Ню Йорку прибув відомий совєтський правозахисник, редактор незалежного журналу „Гласність" Сергій Ґріґорянц. Перебуваючи з короткою візитою в ЗСА, С. Ґріґорянц виступив перед кореспондентами і колишніми совєтськими в'язнями сумління, які тепер живуть у ЗСА. Він розповів, що в багатьох містах Совєтського Союзу вже давно м'ясо, масло і сир можна придбати лише по картках, а тепер по картках продають також картоплю і цукор. Навіть в Москві, найбільш забезпеченому місті, з травня ц.р. завели картки на цукор і люди вже забули, що таке сир.

„Я приїхав з країни, в якій продають по картках по три кілограми картоплі... З країни, де танки на вулицях стають все більш звичним явищем і де військовий стан оголошується вже не в окремих містах чи в окремих республіках, а в цілих реґіонах, — сказав Ґріґорянц. — На жаль, люди на Заході сприймають нинішнє совєтське керівництво зовсім не так як совєтський народ. Це пояснюється тим, що в країнах Заходу всі слухають слова Міхаїла Ґорбачова, а в Совєтському Союзі бачать діла. Мушу сказати, що ситуація міняється на гірше. І відбувається це такими прискореними темпами, які вражають не лише керівництво, але й нас усіх. Американську амбасаду в Москві буквально штурмують люди, які прагнуть отримати дозвіл на в'їзд".

С. Ґріґорянц сказав, що єдине, на що опирається совєтський уряд, це військо. Важко уявити щоб у все більш критичній ситуації хтось із совєтських лідерів не скористався силою армії. Це, на його думку, стосується й таких представників уряду як Єльцин чи Лігачов.

„В СССР уже давно припинили спроби будь-яких, навіть самих обережних реформ і в економіці, і в суспільному житті, я вже не кажу про національні відносини. Від усього цього залишилась тільки риторика представників влади, які намагаються отримати кредити на Заході. Тепер вони лише вишукують привід для продовження риторики і збереження видимости гласности і перебудови, а водночас створення репутації ворогів перебудови для таких, як ми. У нас залишилося дуже мало часу, щоб встигнути зробити хоч щось, що, може, вціліє потім, коли ситуація в країні, нехай не надовго, але без сумніву, зміниться на гірше", — підсумував Ґріґорянц.

У вівторок, 20-го червня Ґріґорянц виступив на пресовій конференції у Вашінґтоні, що її влаштувала Гельсінкська комісія ЗСА. На конференції були присутні сен. Джан Гайнц і конґресмени Дон Риттер, і Стенлі Гоєр.

Ґріґорянц говорив обширно теж і про УКЦеркву, передбачаючи можливість її леґалізації.

ЗВЕРНЕННЯ УГС

ДО ПАРИЗЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ І СПІВРОБІТНИЦТВА В ЕВРОПІ

Не зважаючи на те, що Совєтський Союз підписав ряд міжнародних документів, у яких визначено права людини і права народів, зобов'язався їх виконувати і тим підвищив свій авторитет у демократичному світі, у своїй практичній діяльності Москва ігнорує міжнародні правові норми. В період, коли світ захоплюється демократичними перетвореннями в СССР, Президія Верховної Ради в Москві ухвалює один за одним антидемократичні укази, які суперечать Універсальній декларації прав людини, ООН, Гельсінкському заключному актові, недавній Віденській нараді. Приспавши пильність західніх держав, уряд СССР на підставі ухвалених указів вдався до жорстокого придушення демократичних сил. З особливою яскравістю це виявляється на Україні, де партбюрократія на чолі з відомим послідовником Брежнєва Щербицьким намагається репресіями зупинити зростання свідомости народу, його боротьбу за політичний, економічний і культурний суверенітет.

Спираючись на спеціяльно прийнятий для придушення народної активности указ про мітинґи і демонстрації, українські владоможці піддали карам і адміністративним арештам сотні активістів, членів Української Гельсінкської Спілки, Народного Руху України за Перебудову, віруючих і священиків Української Католицької Церкви. Тільки за останні місяці були покарані на 10-15 діб адміністративного арешту члени УГС Сергій Набока, Ігор Деркач, Іван Макар, Богдан та Михайло Горині, Вячеслав Чорновіл, Ярослав Путько, Євген Чернишов, Петро Розумний; члени Народного Руху за Перебудову Тарас Максимяк, Михайло Дубецький, Владислав Коржов, Петро Кочурів, Сергій Федоринчик, Василь Герусов, Ілля Кучеров; священики Української Католицької Церкви: Михайло Волошин, Михайло Гаврилів та інші. Не зважаючи на міжнародний осуд використання психіятрії з репресивною метою, нещодавно був запроторений у психіятричну лікарню Херсона поет, голова ініціятивної групи УГС Степан Ґура.

Влада почала активно застосовувати систему адміністративних кар як форму тиску і залякування правозахисників. За участь у дозволеному передвиборчому мітинґу було оштрафовано на 100 крб. члена Київської філії УГС Саноцького. До адміністративного покарання від ста до 300 крб. притягнено недавно шістьох лідерів та активістів Товариства „Меморіял", Народного Руху України за Перебудову, Української Гельсінкської Спілки — за участь у мирному екологічному мітинґу в Дніпропетровську. Серед них Андронова, Дмитрієва, Герусов, Сахаров, Шулик. Неодноразово піддавали штрафам і українське католицьке духовенство. Помимо накладення на члена ВК УГС Степана Хмару неспівмірно великого штрафу — 1,000 крб. за участь у санкціонованому мітинґу,„міліція наклала на нього також адміністративний нагляд. Цим відновлено в Україні практику цього принизливого покарання інакодумців.

(Закінчення на стор. 3)

У КИТАЇ ЗНЯЛИ ПЕРШОГО СЕКРЕТАРЯ ЦК

Пекін. — На пленумі Центрального комітету Комуністичної партії Китаю, що відбувся тут, було прийняте рішення звільнити генерального секретаря ЦК КПК Жао Зіянґа від всіх його постів у вищому партійному керівництві країни. Замість нього на пост генсека вибраний 62-річний Жіянг Джумін, який очолював протягом останніх років партійну організацію Шанхая.

У постанові про зняття Жао Зіянґа, прийнятій на пленумі ЦК, сказано, зокрема, що він „зайняв помилкове становище у справі проставлення до спроб заколоту і розколу партії" і „несе безумовну відповідальність за зростання розрухи в країні". „Суть і наслідки його помилок надзвичайно серйозні, — сказано далі у постанові пленуму. — Він зайняв пасивне становище в боротьбі за перетворення у життя 'чотирьох основних принципів' і проти буржуазної лібералізації, а також грубо нехтував справами партійного і культурного розвитку і запустив ідеолоґічну і політичну роботу, чим наніс серйозну шкоду справі партії".

„Враховуючи наведені помилки, — підкреслюється у постанові, — здійснені тов. Жао Зіянґом, пленум вирішив звільнити його від обов'язків генерального секретаря ЦК, члена Постійного комітету Політбюра ЦК, члена Політбюра ЦК, члена ЦК і першого заступника голови військової комісії ЦК КПК, а також продовжити розгляд його персональної справи".

Коментатори на Заході звертають особливу увагу на формулювання даної постанови, вбачаючи в них свідчення того, що усунення Жао відбулося не без тертя у вищому партійному керівництві. Газета „Ню Йорк Таймс" пише, що старому Китайському лідерові Ден Сяопінґові явно було б більше до смаку, якщо б Жао Зіянґ виступив зі „самокритикою", визнав помилки і сам попросився б на „заслужений відпочинок". Однак цього не сталося.

Як попередження на адресу Жао Зіянґа розцінюють коментатори і нагадування про його „персональну справу": це може бути прихованим попередженням, щоб Жао не подумав протестувати, бо в тому випадку він може бути виключений і з рядів партії.

У постанові сказано, що Китай має намір продовжувати політику „відкритих дверей". Мова йде, на думку коментаторів, про спробу заспокоїти Захід і запевнити його у політичній стабільности Китаю і в незмінности його становища у міжнародних справах. „Послідовно і рішуче повинна проводитися політка реформ і відкритих відносин з зовнішнім світом, — сказано у постанові пленуму. — Країна не повинна повернутися до відкритої політики 'замкнених дверей'",

СОВЄТСЬКО-ІРАНСЬКІ ВІДНОСИНИ ПОЛІПШУЮТЬСЯ

Москва. — „Ми були оптимістами, коли їхали сюди, і наш оптимізм оправдався", — заявив на пресовій конференції у Москві спікер парляменту Гашемі Рафсанджані, який одночасно є і головнокомандуючим армією Ісламської республіки Іран.

Рафсанджані, який прибув у Москву в понеділок, 19-го червня, з наміром від'їхати в Теґран у четвер рано, продовжив візиту в Совєтському Союзі, що безумовно свідчить про успіх його місії. В четвер рано Рафсанджані від'їхав в Ленінград, звідти у Баку, а вже зі столиці сусіднього з Іраном Азербайджану відправився додому.

В середу, 21-го червня, Совєтський Союз та Іран підписали ряд договорів. Два з них — про відновлення залізничного сполучення між двома країнами і відновлення достави іранського ґазу в СССР. Залізничний зв'язок був перерваний, а ґазопровід закритий у 1980 році. Згідно з повідомленням ТАСС, реалізація одного з договорів не примусила на себе чекати: залізничне сполучення вже відновлене.

Судячи з повідомлень московських кореспондентів американських газет, Рафсанджані висловив зацікавлення совєтською космічною програмою, відвідавши підмосковне Зоряне містечко, де знаходиться центр підготови космонавтів. Якщо вірити коментарям совєтського пресового агентства ТАСС, то в майбутньому не виключено включення громадянина Ірану в склад залоги совєтського космічного корабля.

Висловлювалися здогади, що під час перебування Рафсанджані у Москві буде підписана совєтсько-іранська угода і у військовій ділянці. Однак, якщо вірити начальникові генерального штабу Совєтської армії генерал-полковникові Міхаїлові Мойсеєву, про військове співробітництво навіть не було мови.

В середу, під час урочистої вечері, генсек Міхаїл Ґорбачов і Рафсанджані обмінялися думками в ділянці міжнародного становища. Міхаїл Ґорбачов використав нагоду, щоб обвинуватити З'єднані Стейти в тому, що війна в Афганістані не втихає. Він, розуміється, ні словом не згадав, що Совєтський Союз і далі забезпечує режим Наджібулли величезною кількістю зброї.

Коли на пресовій конференції Рафсанджані запитали про Афганістан, він висловив надію, що „конфлікт припиниться".

ТАСС повідомив, що Рафсанджані запросив Ґорбачова відвідати Іран.

ОЛИВА ІЗ ТРЬОХ КОРАБЛІВ ЗАНЕЧИЩУЄ ПОБЕРЕЖЖЯ ЗСА

Джерзі Сити, Н. Дж. — Як повідомили в суботу і неділю, 24-го і 25-го червня ц.р., американські засоби масової інформації, населення знову стоїть в обличчі занечищення води моря і заток через вилив оливи із вантажних кораблів.

У п'ятницю увечорі застряг на скалі вантажний грецький корабель недалеко Нюпорту в стейті Ровд Айленд і з нього виллялися півмільйона ґальонів пальної оливи на просторі принайменше 30 миль аж на північ до відомої туристичної затоки Нарранґасет, саме перед початком найбільшого літнього напливу туристів. Губернатор стейту Ровд Айленд негайно доручив замкнути для публіки всі пляжі, а прибережне населення чекає неспокійно, як далеко підуть наслідки цієї нової екологічної катастрофи, що занечистить море та буде мати убивчий вплив на рістню і риби. Капітана вантажного корабля посуджують в тому, що, правдоподібно, випадок стався із-за його вини.

Майже рівночасно вантажний корабель з Уруґваю наїхав на мілину на ріці Делавер недалеко від Філядельфії і до ріки виллялося понад один мільйон промислової нафти саме на південь від місцевости Маркус Гук, де ця олива мала бути доставлена. Стверджують, що це від 1976 року найбільше занечищення оливою, яке було в ріці Делавер.

У третьому випадку занечищення води сталося у затоці Ґалвестон у Тексасі. Вантажний корабель зударився із панамським кораблем і в наслідок зудару в затоку виллялося 6,000 бочок сирої оливи.

Усі три випадки сталися упродовж 24 годин, а це після широковідомого випадку на Алясці, де пальна олива занечистила і знищила великі простори, викликає велике занепокоєння серед населення та урядових чинників.

ЖУРНАЛ „ЖОВТЕНЬ" ПРИГАДУЄ ЛЬВІВСЬКИХ МИСТЦІВ

Джерзі Сити, Н.Дж. (О. К.). — У квітневому числі журналу „Жовтень" появилася обширна та вичерпна стаття пера Олени Ріпко п.з. „Мистецьке життя Львова 1920-1930 років", в якій на 14 сторінках друку авторка подає аналізу мистецького життя у Львові в 1930-их роках, а зокрема точну історію АНУМ — Асоціяції Українських Незалежних Мистців, що відограла таку важливу ролю у житті українських мистців та їхнього впливу на ціле культурне життя українського Львова.

Свою статтю, яку авторка пояснює як „спробу реконструкції", розпочинає вона довшим вступом, в якому стверджує, що „етична потреба змін у стосунках з минулим вітчизняної культури — лише первісний рефлективний крок, який в українській практиці несміливий, обачливий і подиктований згори загальною ситуацією дня". Вона критично ставиться до поверхових заходів цього руху і каже, що „білі плями" в історії української культури недавно минулого вже давно перетворилися в „чорні діри" через які безповоротно щезло так багато, що справді наукова реабілітація незвичайно ускладнена. Вона з гіркістю пригадує трагічний акт спалення музейної колекції львівського живопису 20-30 років у Львові, на початку 1950-их років.

О. Ріпко уважає, що спроби реконструкції мистецького життя поміж двома війнами на Західній Україні подібні до „склеювання випадкових уламків древньої цивілізації, які затрималися за краями чорної діри" і залишаються досі приватною справою „беззбройних мореплавців" тому що державні архіви не мають вже ніяких матеріялів, а наукові бібліотеки бережуть „під сімома замками" збірники „забороненої літератури" до якої належать каталоги виставок, видання і т.п.

Але авторці статті таки вдалося багато дещо роздобути, коли поглянемо на джерела на які вона покликується у своїй статті. Тут впершу чергу широковідомий у 1930-их роках журнал „Мистецтво", літературно-мистецький журнал „Назустріч", видання Українського Видавництва з часів Другої світової війни, архіви Варшави, Кракова та інших західніх міст.

Вона точно подає не лише історію АНУМ, але також по черзі реферує її виставки і творчість поодиноких мистців, які були в тих часах на вершках своєї мистецької снаги. Вона особливо відмічує їхні зв'язки із західніми мистецькими течіями, їхні перебування у Франції, Італії та Німеччині, які позначилися відтак у мистецьких зацікавленнях. Відмічує виданий АНУМ збірник „Екслібріс" із 1932 року і підкреслює високу технічну та мистецьку вартість усіх видань АНУМ. Особливо широко обговорює О. Ріпко ролю Павла Ковжуна, групи учнів Олекси Новаківського, зокрема Святослава Гординського, Михайла Мороза, Миколи Бутовича, Ярослави Музики та десятків інших мистців того часу, і підкреслює великий вплив на мистців Західньої України Михайла Бойчука та його школи. Високо оцінює мистецькі критики пера П. Ковжуна як і взагалі журналістичну діяльність львівських мистців, яка ішла поруч із їхнім мистецьким наснаженням.

Ціла джерельна стаття О. Ріпко повна подиву та захоплення цим періодом розцвіту культури в Західній Україні, який досі був закритою сімома замками книгою для сучасників.

Стаття прикрашена рядом репродукцій картин малярів того часу, як і екслібрісів, а це П. Ковжуна, Михайла Осінчука, С.Гординського, Я. Музики, Юрія Нарбута, Олександра Архипенка і Марії Дольницької.

Негайно після статті О. Ріпко в цьому числі „Жовтня" поміщено довідку окремої комісії, що прослідкувала справу знищення 1952 року мистецьких творів з колекції Львівського музею українського мистецтва.

В Мадярщині демонстрували біля амбасади СССР

Будапешт, Мадярщина. — В четвер, 15-го червня ц.р. тут біля будинку совєтської амбасади в Мадярщині відбулася демонстрація, в якій взяло участь понад 200 молодих опозиціонерів. Вони вимагали „повного і безповоротного виводу совєтських військ з Мадярщини, виходу Мадярщини з Варшавського Пакту. Учасники демонстрації тримали чорні прапори і також прапори опозиціонерів 1956 року. Тримали транспаранти з написами „Росіяни — додому".

Промовці у своїх виступах заявляли, що Мадярщина не є вільною країною і що совєтські війська 1945 року не звільнили її, а окупували. Приналежність до Варшавського Пакту, казали виступаючі, не служить інтересам країни, а лише інтересам компартії. Вони закликали Захід сприяти їм в тому, щоб совєтські війська були виведені з Мадярщини повністю.

А наступного дня в Будапешті зібралося понад 250, 000 громадян, щоб вшанувати Імре Надя , страченого за участь в опозиції 1956 року. В цей день відбулося перепоховання останків І. Надя і його прихильників. На Панахиді також виступали промовці, які засуджували „брутальне втручання Совєтського Союзу до внутрішніх справ Мадярщини 1956 року". Головною причиною, що стала на перешкоді розквіту Мадярщини, промовці вважають присутність на її території совєтських військ. Ця присутність затьмарює життя в Мадярщині й сьогодні, — казали вони.

Представник опозиційної спілки молоді В. Орбан закликав „зломити комуністичну диктатуру, бо інакше мадярам не вберегтись від нових могил". Він сказав, що, на його думку, „демократія і комунізм — несумісні".

Д-р М. Снігурович переобраний на голову Округи УНС в Ню Гейвен

Ню Гейвен, Конн. — Річні Загальні збори окружного Комітету Відділів УН Союзу в Ню Гейвені, Конн. відбулися в суботу, 8-го квітня ц.р., о год. 3-ій по полудні, тут в залі Українського Народного Дому.

Зборами проводила Президія в складі: проф. Іван Телюк, голова; Тарас Сливінський, секретар.

Збори перевибрали Управу з попереднього року у складі: проф. Іван Телюк — почесний голова, д-р Михайло Снігурович — голова, Яків Несторук — заступник голови, Тарас Сливінський — секретар, Григорій Ґіна — касир; вільні члени: інж. Ігор Гайда, Ірина Олійник, Дмитро Стець, Василь Романишин, Осип Гладун; Контрольна комісія: Володимир Василенко — голова, інж. Володимир Ґлова — член, Степан Михайлишин — член.

Збори відкрив голова Округи д-р М. Снігурович. Він привітав Уляну Дячук, головного касира УНСоюзу, як і всіх членів Управи Окружного Комітету і Управ Відділів та союзових членів. Голова просив вшанувати однохвилинною мовчанкою всіх членів організації, які відійшли у вічність впродовж минулого року. В часі, призначеному в програмі нарад для звітів Управи, Осип Гладун відчитав протокол із Загальних зборів, який виготовив Яків Несторук.



Д-р М. Снігурович

Д-р М. Снігурович, у звіті з його праці, подав, що його настанова до УНСоюзу була на 100% позитивна. Відбуто 13-го березня 1988 року конференцію з Управою Округи для запляновання праці на 1988 рік. На запрошення Управи 277-го Відділу був присутній на його річних зборах. На жаль, інші Відділи рідко такі збори відбувають. Він роздав у місцевості Ґледкстонбирі нагороди УНСоюзу випускникам Школи Українознавства та промовляв до школярів про УНСоюз. Був учасником з'їзду сеньйорів на Союзівці, де брав активну участь. Уважає, що такі з'їзди є корисні і тому просив присутніх брати участь у цьогорічному з'їзді. На початку грудня 1988 року відбулася зустріч всіх голів Окружних Комітетів на Союзівці, в якій він також брав участь і де відбулася позитивна праця. В місцевості Сімур,Конн. Відділ 67-ий мав деякі проблеми. В грудні 1988 року новим секретарем став Франко Стурбан. Звітуючий ствердив, що треба було вкласти багато праці для впорядкування Відділу,полагодження книговедення та для відновлення довір'я до УНСоюзу. Дня 12-го вересня відбулися на Союзівці організаційні збори чотирьох Округ, включно з Округою Ню Гейвен. Тоді переведено підсумки організаційних осягів за 1988 рік. Тому тиждень голова Округи був присутній на Панахиді по покійнім довголітнім секретарю Відділу 259-го Михайлові Галькевичеві. Під час року він був в телефонічнім зв'язку зі всіми секретарями Округи і іншими членами Управи.

Організаційна праця залежить від активної праці відділів і так мусить бути в майбутньому.

Округа дістала квоту здобути 60 членів у 1988 році. Здобуто 46 членів і тим самим квоту виконано на 77%. Найкращі осяги в цій праці мав Відділ 59-ий в Бриджпорті, де його секретар Тарас Сливінський і інші члени Управи придбали 20 членів. Завдяки цьому, цей Відділ зріс у членстві за

(Закінчення на стор. 3)

У Львові створилось Товариство „Лемківщина"

Львів. — У Львові створено суспільно-культурне Товариство „Лемківщина", покликане розвивати кращі традиції культури цієї етнографічної групи українського народу — лемків, сприяти збагаченню загальноукраїнської культури.

Лемки від віків проживали в західній частині Карпат на території теперішньої південної Польщі, північносхідньої Словаччини та північнозахідньої частини Закарпатської области УССР.

Товариство „Лемківщина" покликане розвивати кращі культурні традиції лемків. Воно сприятиме збереженню, вивченню і популяризації дослідницької роботи, підготові і виданню наукових і публіцистичних праць про минуле і сучасне життя лемків, створенню музею історії та культури лемків.

Товариство „Лемківщина" організоване на громадських засадах і розраховує на участь і ентузіязм усіх цінителів народної культури. Для здійснення поставлених завдань, зокрема видавничої діяльности, придбання експонатів для музею, оформлення експозиції тощо потрібна не лише самовіддана праця активу і правління товариства, але й певні фонди, особливо на початковій стадії існування товариства.

Адреса товариства: Товариство „Лемківщина" вул. П. Морозова 4, 29007 Львів.

В КИТАЇ У ДВОХ ОСТАННІХ днях застрелили після присуду смерти 27 осіб, які брали участь у демонстраціях за демократизацію країни. Поміж розстріляними була одна жінка, як це можна було бачити в часі розправи у телевізійних новинках. Китайський уряд і преса вияснюють, що 17 із засуджених на смерть це були звичайні кримінальні злочинці, а не студенти.

ПЕРЕБУВАЮЧИ В НЮ ЙОРКУ президент Джордж Буш проголосив, що губернатор Ню Джерзі Томас Кейн погодився очолити новозорганізовану добровольчу організацію для боротьби з убогістю, наркоманством та іншими проблемами суспільства. Організація, має бути знана під назвою „Ініціятива точок проблиску" та мала б подати допоміжну руку в кожній закуток країни. Зі своєї сторони губернатор Т. Кейн заявив, що для нього це велика почесть очолювати саме таку організацію, де почесним головою буде сам президент Дж. Буш, а що більше організацію, в потребу і можливості якої він дуже вірить.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінгтоні (202) 347-UNAW, (202) 347-8631 (факс)

Postmaster: Send address changes to:

Svoboda, 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси $1.00
Чеки і money orders виставляти на: Svoboda

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Про край, у якому немає дітей

У пресі підсовєтської України продовжують друкуватися матеріяли під рубрикою „Наш біль — Чорнобиль". На сторінках газети „Радянська Україна" з 10-го червня кореспондент Б. Сидоренко розповів про свою подорож у навколочорнобильську зону, куди вирушив на літаку, а потім пройшовся вулицями тих міст і сіл.

„Вертоліт набрав потрібної висоти і рушив у бік Чорнобиля, — пише автор. — По курсу мертві села. Не зруйновані, не спалені, не знищені. Цілі, але мертві. А ось колишнє поле. Ця земля протягом тисячоліть давала людям роботу, хліб і притулок. Тепер вона, опромінена, корчиться в муках і безголосо кричить..."

Пролетіли над повитою синім туманом білокамінною Прип'яттю і майже відразу виринув з туману чорно-сірий Чорнобиль. Ці два міста приречені на вічне життя в людській пам'яті, так само, як Гірошіма і Наґасакі.

„Я йшов широкою вулицею Чорнобиля, — продовжує Сидоренко. — Ось чотириповерховий будинок. З балконів стирчать металеві скоби, що раніше тримали ящики для квітів. Ці скоби нагадують руки матерів, у яких відібрали немовлят... Вікна забиті дошками. Запустіння в садках... На вулицях зустрічаються люди. Але це не ті люди, що мешкали тут до вибуху. Це люди в комбінезонах захисного кольору. Трапляються серед них і жінки. Але дітей — немає..."

Справді, що робити дітям там, де в повітрі витає невидима смерть? Але як важко бачити місто без дітей, без дитячого сміху і щебету. Там живуть і працюють люди, які на атомній станції продовжують виробляти електроенерґію. Живуть і науковці, що вивчають рослинний і тваринний світ в умовах радіяційного зараження. Є також самосели, які живуть в основному в сільській місцевості. Самоселами називають селян, які порушивши кордон радіяції, повернулися до своїх жител.

В одному з кабінетів відділу інформації Сидоренко побачив карту Чорнобиля. Вона в основному жовта, що означає рівень радіяції О, 1 —0,2 мілірентґена на годину. Проте є на карті й рідкісні фіолетові вкраплення з рівнем радіяційного забруднення понад 0,5 мілірентґена. Оскільки дозиметра немає ні в Сидоренка, ні в його провідників, ця карта дає змогу хоч якось орієнтуватися.

Так само виглядає і місто Прип'ять, де серед порожніх будинків з білого каменю трава в зріст людини. І стоїть посеред мертвого міста скульптурна композиція: чорний Прометей випускає на волю чорний вогонь. „Тепер ця скульптура промовляє набагато більше, ніж тоді, до вибуху", — зауважує кореспондент.

Колись навколо атомної електростанції було багато лісу, але після вибуху він порудів, тому його зняли разом з верхнім шаром ґрунту й відвезли в могильники. Серед рідкісних вцілілих дерев — одинока сосонка. Підійшовши ближче, Сидоренко помітив, що глиця на ній двох кольорів: зелена і сріблясто-фіолетова, що виросла після вибуху. Проте радіяція змінила не тільки колір глиці. Гілки, що виросли в умовах радіяції, набагато масивніші, грубіші, мають світлішу кору, глиця на них довша і шишок рясніше.

Відвідав кореспондент і село Опачичі, що до вибуху було центральною садибою колгоспу. Зустрівся з самоселами, які розповіли, що понад сорок людей повернулися до села в трунах. Згідно з офіційними даними, вони померли не від радіяції, а від похилого віку та ностальгії. Тепер в Опачичах живе 92 самосели. Всі вони похилого віку. У селі Купуватому самоселів ще більше — 108. Це село розташоване за 34 кілометри від Прип'яті. Повернулися до села і двоє сорокарічних людей. У Городищі також є 32 самосели. Вони розповідають, що в їхньому селі можна жити, бо там є мурашки. Адже в десятикілометровій зоні мурашок немає зовсім. Понад тисячу людей живуть тепер у радіяційній зоні. Вони вимагають, щоб їм відновили телефонічний зв'язок, і дали змогу жити, працювати і вмерти на рідній землі.

Сумна ця розповідь а ще сумніше коли зважити, що вона повторятиметься ще роками, а то й десятиліттями.

Володимир Яців

ПОЛІТИКА ЗАХІДНЬОЇ НІМЕЧЧИНИ

I.

Коли б західні політично-економічні аналітики твердили п'ять років тому, що прийде відпруження між Сходом і Заходом, на відтинку господарському й політичному, то народи цих країн, мали б оправдане застереження до таких передбачень. Напевно, вони не вірили б у потягнення Горбачова, як також деяких лідерів Заходу, на відтинку зовнішньої полтики, які стараються ввести в життя заплянованi політичні й економічні зміни. Вони не вірили б у зміни на відтинку суспільно-політичному і господарському, які сталися у деяких сателітних країнах Східньої Европи, як також не повірили б в ці різниці поглядів, які виринули між членами Північно-Атлантійського Оборонного Союзу (НАТО), що є спровоковані, на мою думку, зовнішньою політикою Горбачова.

Останній виступ Горбачова на сесії Організації Об'єднаних Націй (ООН), на якому він сказав, що розбудова мілітарної сили не робить країну всесильною, щобільше, одностороннє покладення на мілітарну силу, ослаблює інші компоненти національної оборони. Таке твердження Горбачова може послужити, як доказ на катастрофічний господарський стан не тільки Совєтського Союзу, але також його східньоевропейських сателітів, з якого вони стараються вийти своїми реформами, й своїми потягненнями на відтинку зовнішньої політики. Ґорбачов, як також лідери сателітніх соціялістичних країн Середньо-Східньої Европи стараються нав'язати кращі стосунки із Заходом, а головно з членами НАТО, щоби з їх допомогою отримати економічну підтримку для ліквідації кризи.

До таких країн Заходу, членів НАТО, які допомагають у ліквідації цієї затяжної кризи в поодиноких країнах Східньої Европи, і Совєтському Союзі, належить крім ЗСА, Велико-Британії, Канади й інших членів, таких як Західня Німеччина, яка старається використати сьогоднішнє економічне і політичне кризове положення країн Східньої Европи, як теж Совєтського Союзу для своїх економічних і політичних цілей.

Західня Німеччина є провідною нацією країн Заходу, яка старається спрямувати свою зовнішню господарську політику на країни Середньо-Східньої Европи і Совєтський Союз в такому напрямку, щоб наслідки цієї політики йшли в першу чергу в користь інтересів німецького народу. Високий дорадник канцлера Федеративної Німецької Республіки Горст Тельчік твердить, що німецький уряд був одним з перших, який підтримував політику детанту, та що цей напрямок є одним із пріоритетів німецької зовнішньої політики. В останньому часі Бонниський уряд (ФНР), який очолює канцлер Гельмут Коль, почав впливати на реформаторську політику в країнах Східньої Европи, підтримуючи домагання національних меншин, в тому німецької меншини — на культурний і національний розвиток в тих східньоевропейських соціялістичних країнах. В тому самому часі уряд Бонну почав дискусію із своїми західніми альянтами в справі переговорів з Совєтським Союзом, на тему нуклеарної зброї (ракети короткого засягу). Західній дипломат, який перебуває в Бонні каже, що німецький народ є більше самовпевний тепер, як в минулому, і це віддзеркалюється у всіх аспектах боннської зовнішньої політики.

Тоді, коли Захід дискутує як приймати ці зміни, що відбуваються на Сході Европи, включно, чи вони залишаться на стало, то Бонн підтримує прагматичний погляд і Західня Німеччина рішила використати кожну нагоду зайнятися справами Східньої Европи, включно,якщо це є подумане часом в добрій волі сучасних лідерів. Інші країни Західньої Европи притримуються традиційної політики, принаймні доти, доки вони не будуть мати більше доказів щирости Сходу в перепровадженні змін на відтинку економічному й політичному. Правдою є, що ніхто не може сказати, **як довго напрямні цієї східньоевропейської політики** будуть тривати, однак, каже дорадник канцлера, що „ми повинні користуватись кожною нагодою, щоб цей процес робити невідкличним". Федеративна Німецька Республіка знаходиться у винятковій позиції, яка підтримує цей процес тому, бо вона тим своїм положенням на кордоні Сходу й Заходу, може виконати завдання, які йтимуть в користь не тільки Німеччини, але теж країнам Західньої Европи.

Цю виняткову позицію ФНР, можна бачити в добрих стосунках з Людовою Польщею. Боннський уряд вкладав капітал в хвору польську економіку роками, із розрахуванням допомогти й допровадити до стабільности в цій країні. Німецький дипломат, який стало перебуває у Варшаві каже, що „Польща є нашим Мехіко", та що поглиблення кризи в Польщі буде мати неґативний вплив на господарку ФНР у такому значенні, що буде прискорений приплив польських емігрантів до Німеччини. В останньому році Західня Німеччина своєю зовнішньою політикою причинилася до деяких змін у Польщі. Головно Бонн робив старання, щоб легалізувати профспілку „Солідарність", яку в останньому часі легалізовано.

Закінчення буде.

Ф. Лукіянович

Б. Джансон і „Солідарність"

Ще декілька тижнів до виборів, що у Польщі відбулись 4-го червня ц. р. із грімкою перемогою „Солідарности", Лєх Валенса, ініціятор та голова цієї профспілки запросив Барбару Джансон відвідати корабельно-будівельні варстати ім. Леніна. І справді, декілька днів перед виборами Б. Джансон, у супроводі Джана Піча, сусіда та її дорадника, вдоволила прохання Валенси.

Барбару Джансон приймали у досить показних приміщеннях заводу; юнійні урядовці надскакували, щоб задовольнити всі її бажання, а юнійні провідники показували доки, високі крани та інші забудовання. Але чому це все діялося, коли ані Б. Джансон, як і Дж. Піч зовсім не розумілися на цих речах?

Виборчий трюк Валенси

Б. Джансон, мешканка Принстону, Н. Дж. — не мультимільйонерка. Фінансове становище заводу — невеселе, бо коли робітники виконають залеглих 18 замовлень у 1990 році, то ген. Ярузельський заплянував або замкнути заводи, або залишити чинними тільки ті, в яких буде потреба працювати. Це означало б втрату для 8,500 працівників, чого Валенса конче хотів оминути.

Валенса викотив тяжку артилерію, запросивши Б. Джансон на відвідини. Після усяких показів та оглядин, Б. Джансон заявила, що в народі єдине, що має в неї спільне із заводом, це те, що її чоловік, тут замовив для неї яхт „Мазурка" із чого вони, очевидно, були дуже вдоволені. Вона хотіла б не тільки затримати 8,500 працівників, але ще й збільшити робочу силу.

У добрій вірі, виявляючи доброзичливість, Б. Джансон навіть підписала незобов'язуючий акт, на суму 100 міл. долярів. Валенсі, тільки цього і треба було — і в дещо перекрученій версії, вістка пішла з уст до уст.

Чи це допомогло Валенсі при виборах? Безсумнівно.

Барбара Джансон — це Барбара П'ясецька

У 1968 році, так як багато її посестер із Польщі, прибула Барбара П'ясецька, тоді 31-літня поставна молода жінка, пошукуючи за працею. У домі родини Джансона вона стала покоївкою, де власником реальности та заразом корабельної фірми був Сівард Джансон. Він сподобав собі вродливу покоївку і втретє вженився, а вмираючи, залишив їй усе своє майно, вартости 500 міл. долярів.

Тільки що Джансон залишив шестеро дітей,і, після судової розправи, Барбара отримала приблизно... тільки 300 міл.долярів.

Стомільйоновий вклад Б. Джансон у профспілку — це незвичайне добро для „Солідарности", це для Валенси великий виборчий атут в руки. Якщо договір у цій справі дійде до успішного кінця, тоді Барбара посідатиме 55 відс. акцій заводу, а при вході заводів на таблицях висітиме напис: „Кор. — Буд. Завод В. П'ясецької".

У нас є пословиця, що „яблуко далеко від яблуні не відкотиться", а якщо так, то завжди хвостиком до неї обернеться. Так і сталось із Барбарою П'ясецькою, що відчула зов польської крови.

* * *

Читаючи про вибухи невдоволення, страйки та насильні їх придушення військами та поліцією, багато читачів не орієнтувалися у чому справа, а треба сказати, що совєтська влада підписувала у Ґданську ряд замовлень із визначеними уточненнями праці, матеріялу, як і дати достави. Зчаста, викінчивши замовлення совєтів,поляки повідомляли їх що продукт готовий до відбору. Натомість, совєти чекли до останньої хвилини та присилали многочисленну комісію для перевірки та перебрання корабля. І виявилось щось дивне, що вміжчасі, хтось ушкодив маловажний водопровід чи інші обладнання. І тоді совєтські урядовці зазначували, що такі то речі не були виконані впору і за те застосовувано кару для заводу. Таких випадків було безліч, так що вже було наглядно, що це саботаж совєтського уряду,тому це і призвело до цих кривавих репресій у Гданську.

Роман С. Голіят

ЖУРНАЛІСТКА ПРО ПОДІЇ У СССР

У журналі „Форбс" з 6-го лютого 1989 року, журналістка Филлис Берман у своїй статті „Розв'язані демони" подала опис подій під цю пору в СССР. Над повищим заголовком читаємо, що „Більше злих новин з Росії: виглядає, що небезпечним і неприємним побічним продуктом гласности й перебудови є відродження шовіністичного й реакційного російського націоналізму".

Авторка статті пише, що своїми реформами Міхаїл Ґорбачов відкрив джерело всяких довго замовчуваних кривд, які мали місце в СССР. Про етнічні вимоги повідомляють тамошні засоби масової інформації. Але паралельне явище, загально недоглянуте, це зростаючий націоналістичний сантимент серед російського населення.

Коріння російського націоналізму сягають в давнину, до слов'янофільства 1840 року, до жорстокого панування Миколи I — „Святої Матушки Росії", найсвятішої землі, теми, які приводили до їдкости мрякобісся.

Тоді, як і тепер Росія переходила кризу, так духовну, як і фізичну. Слов'янофіли вирішили, що їх спільнота може врятуватися тільки через духове відродження, тобто поворот до початків минувшини. Їх спадкоємці при кінці XX сторіччя притримувалися подібного вірування.

Цей рух у більшій частині є антизахідній. Він зі зневагою дивиться на плюралізм політичного життя на Заході, політичні партії і вибори. Замість того цей рух пропагує поворот до ідеалізованого авторитарного минулого.

Неймовірно, як це може звучати, але сьогодні багато російських націоналістів тужить за монархією, — символом російської величі. Вони є проти скорої модернізації СССР, занепаду селянського життя, нищення церков, праці жінок і занепаду приросту росіян, що є ознакою, що етнічні росіяни втрачають у СССР статус більшости.

Націоналістичні чорносотенці на переломі століття організували російські погроми, щоб звільнити Росію від жидівського космополітизму. Спадкоємцем чорносотенства, — каже Берман — є рух „Пам'ять", який діє вже 10 років. Він постав як неофіційна група в рамках усіх російських товариств для збереження історичних і культурних пам'яток. Уже від 1967 року члени „Пам'яті" почали зодягати щораз більше і більше фашистські чорні сорочки, в яких вони парадують на маніфестаціях. „Пам'ять" має свої відділи у 30-ох містах СССР. „Пам'ять" і подібні товариства святкують все, що російське й обвинувачують большевизм у знищенні російського родинного життя і продукційних вартостей. Авторка запитує — і кого обвинувачують за большевизм? Відповідь: у союзі з масонами. Націоналістичні екстремісти обвинувачують жидів, що вони займали головні пости в початковому Політбюрі і Центральному комітеті. Вони переконані, що це була жидівсько-московська конспірація, яка впала на родючий ґрунт. На питання чи росіяни п'ють забагато — „Пам'ять" каже, що це жидівський плян підмінувати російський нарід. Модерна совєтська архітектура є поганою і антиросійською? Бо це жидівські і масонські архітекти. Чому большевики знищили так багато церков? Це ж жидівська змова.

Авторка пише, що цілком ясно, що комуністичний уряд переслідував своїх громадян, але не знищив старомодного фанатичного націоналізму. Совєтський науковець Олександер Янов, який є на Заході, автор книжки „The Russian Challenge and the Year 2000", вказує, що цей російський націоналістичний рух є серйозною загрозою для зусиль Ґорбачова модернізувати СССР.

Зростаючий вплив націоналістів показується у совєтських творчих спілках, у Спілці російських письменників, які апробують до друку книжки, в яких картається інтеліґенцію, що захоплюється Заходом. У антизахідніх націоналістичних повістях критикується російську інтеліґенцію за це, що вона підпала під чужинецький вплив.

Новий націоналізм проявляється і у мистецтві. Тоді, як свобода поширюється на совєтську економіку, зростають різниці у приході -у матеріяльних життєвих умовах. А тому, що жиди, вірмени й грузини є більш сміливі і більш підприємчиві, ніж пересічний росіянин то ті меншини скористають з перебудови. Авторка переконана, що реформи М. Ґорбачова можуть поліпшити економіку, але справи погіршаться, заки стануть кращими.

Заки буде ліпше, буде гірше. Свобода є складною і заплутаною справою, — закінчує свою цікаву статтю Филлис Берман.

У статті поміщено світлину царя Миколи I і карикатуру 1881 року, як жида б'є нагайкою царський жандарм з написом: „Росіяни переслідують жида. Мова про змову попала на родючий грунт.

АЛЬМАНАХ УНС НА 1990 РІК

Редакція „Свободи" повідомляє зацікавлених авторів, що матеріяли різноманітного характеру до Альманаху УНСоюзу на 1990 рік можна надсилати до 9-го серпня 1989 року.

**ДОРОГІ БАТЬКИ!
ПОСИЛАЙТЕ ВАШИХ ДІТЕЙ
ДО УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ! УКРАЇНА
НЕ МОЖЕ ВТРАЧАТИ СВОЇХ РІДНИХ
ДІТЕЙ! БЕЗ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ,
МОЛИТВИ, КНИЖКИ, ЖУРНАЛУ, МУЗИКИ,
ПІСНІ — НЕ БУДЕ Й УКРАЇНСЬКОЇ
ДИТИНИ.**

Дарія Ірина Билова, донька

ПОКЛІН БАТЬКАМ

(Присвячую пам'яті Володимира і Стефанії Куриловичів, організаторам Підкамінеччини в 1920 роках)

I.

Після смерти Стефанії Курилович у 1942 році редактор Іван Ставничий писав про неї:

„Не приходиться згадувати про неї як може про талановиту письменницю, чи голосну на ввесь край організаторку жіноцтва. Ні. Це була смирна, покірна людина, позбавлена жадоби почестей, далека від бажання слави... Це був добрий янгол, що пройшов крізь життя розсіваючи довкруги себе золоту, соняшну радість, веселість і бадьорість. Це була повновартісна, життєрадісна жінка, яка на кожночасне своє оточення сіяла пригорщами дзвінкий сміх, яка своїм запалом та ентузіязмом, своєю вірою в успіх придуманої собою чи своїм мужем громадської справи — вміла зєднати і пірвати за собою найкращі кола молоді, ба, навіть старших громадян і цією напівдитячою, напів-янгольською життєрадістю захоплювала і вела за собою загал на спільний громадянський порив, який сумувався у великий національний подвиг.

„Народилася Стефанія Куриловичева у 1898 року, в містечку Сколім як наймолодша дитина Пилипа та Каролини з Коралевичів Федевих. За 5 років померла її мати і маленька Стефа залишилась на опіці старших сестер та батька, що відносився з вийнятковою любовю та дбайливістю до своїх дітей. Діставшись на науку до вчительського семінара у Станиславові, куда переселилась родина, Стефа втягнулась зараня в гурток ідейних дівчат, ходила до українського „Сокола" на руханку, належала до т. зв. „тайного гуртка" дівочої середношкільної молоді. Вже молодою панночкою пережила короткий рік української державної влади, який був світлим променем у її житті. Належала до товариства „Молода Громада" у Станіславові та почала брати діяльну участь у громадській праці. Вже за польської влади дістала працю вчительки в далекім Ґарволіні під Варшавою, щоб заробити на своє утримання. Не довго вчителювала, бо вже у 1921 році вийшла замуж за судового апліканта Володимира Куриловича який у 1923 році дістав посаду городського судді у Підкамені коло Бродів.

„Найбільший слід по собі лишили обоє Куриловичі саме в Підкамені, який зорганізували та з яким колєктивним зусиллям усього українського громадянства округи під їхнім моральним проводом побудували величавий, поверховий „Народний Дім" із просторою театральною світлицею. У звязку з цією побудовою міг Підкамінь пізніше стати осередком громадянського та господарського життя цілої підкамінецької округи".

А Володимир Курилович — мій батько — писав про працю у Підкамені коротким і ясним стилем ще у 1930 році, після свого перенесення в дисциплінарній дорозі до Добромиля.

„Підкамінь коло Бродів це мале містечко, осідок Городського Суду і монастиря Домініканів — числить всего около 3000 мешканців, у тому третя частина українського населення. До часу Світової війни містечко — як ціла майже Брідщина — було осідком сильного духа москвофільського і темноти. Підчас війни багато міщан забрано в Талєрґоф, а інші, розглянувшись по світі, вернули домів свідоміші та основали читальню „Просвіти". Читальня, без власної домівки, скиталася, а навіть довгий час містилася у малій, переходовій кімнатці у жидівськім домі з дверима до шинку і вікном на гноївку. Часом давали хлопці якусь виставку і зараз пропивали дохід. Мимо того невідрадного положення держалися люди, а специяльна в тім заслуга молодіжи згуртованої в аматорськім кружку з режисером п. Паланичкою і головою В. Салєцким, які піддержували в населення любов до рідного слова і своєї нації через улаштування патріотичних вистав із світової нашої минувшини.

„У 1923 р. приїхали ми до Підкаменя і застали ніщо — все старе, тверде, життя ніякого. Стефа дипльоматично дала себе вибрати касієркою читальні залежної українським священником і змінила характер читальні та членів. Заснувала „Відродження", перестали пити — і зачалося збирання грошиків щоби придбати інше приміщення. Вона заагітувала також, щоби стягнути до читальні старших господарів і це нам вдалося; зачали сходитися і радити над будовою „Дому". Зимою 1927 р. зявився в Підкамені нотар М. Питляр і ми, порозумівшися з тутешнім парохом о. Ввриком, головою читальні адвокатом п. Саламахою і свідомим, чесним міщанином Йосифом Дубиною, купили біля ринку майже з власних фондів чотирьох людей малу площу за 149 дол.

„Це був початок праці. Дальше згуртувався з міщан під головством емерита М. Бережницького комітет будови дому „Просвіти", який щиро взявся до діла — а то збирання фондів. Кожний з міщан дав свою лепту, священьство з цілої околиці рівнож доложило від себе, молодіж заробила кількома виставами деякий гріш — і так зібралося до 200 долярів на початок. Хотіли будувати маленький, партеровий дім, але Стефа запропонувала мурований, поверховий, з поверховою театральною залею та приміщенням на всі установи — і очевидно все затвердили. Під її впливом зросло таке одушевлення, що міщани звезли даром увесь матеріял.

„У травні 1928 р. зачалася будова дому „Просвіти" кошторисом на 4000 дол. Закуплено на векслі 60 000 цегол, 2 вагони вапна, 127 куб. метрів каміння, кількасот фір піску — все самі люди даром звезли — молодіж викопала фундамент і до осени стануло мури дому. Тоді всі міщане зложили векслями понад 300 дол. на деревляний матеріял і бляху — і мури покрилися дахом.

„Тепер найшовся комітет будови в дуже прикрім положенню, бо треба було сплатити кількасот долярів довгу затягненого на деревляний матеріял і бляху — і мури покрилися дахом.

„Тепер найшовся комітет будови в дуже прикрім положенню, бо треба було сплатити кількасот долярів затягненого на матеріяли і на оплату майстрів. У тому скрутному часі прийшли нам з поміччю краяни в Америці. Один з найсвідоміших краян п. Антін Пасічник відгукнувся на нашу відозву о поміч — створив у Америці допомоговий комітет і так щиро зайнявся збіркою грошей, що до тепер прислав 560 кол; крім того інші земляки, п. Федина, К. Шалапій і збірка в Канаді принесла 75 дол. Грішми тими комітет заплатив більшу частину довгів, а частину обернув на це, щоб привести дім до вжитку. Вставлено вікна, двері, підлоги, виправлено одну кімнату на читальню, одну на кооперативу і зладнано залю до вистав.

Продовження буде.

ПІСЛЯ ЦІЛОТИЖНЕВИХ дискусій і суперечок Сенат голосами 63 до 37 одобрив законопроєкт, метою якого є включити Федеральний уряд в програму цілоденної опіки дітьми працюючих батьків, зокрема для родин з низьким заробітком. Прийнятий плян для законопроєкту є базований на пропозиціях демократів, бо плян республіканців, що в основному пропонує допомогу через додаткові відтягнення від податку зовсім відкинено. Одначе, як стверджують самі сенатори, пропозиції обидвох партій є абсолютно невистачальними, бо фонди 3.5 біл. дол. річно є краплиною в морі. Сенатор Дейв Дюренберґер з Міннесоти заявив щоби таку програму перевести в життя, то на його думку потрібно 75 біл. дол. річно.

ВЕРХОВНИЙ СУД ЗСА вирішив голосами 5 до 4, що Уряд має право заморожувати майно багатьох кримінально оскаржених злочинців перед розправою, не зважаючи на те чи даний підсудний матиме досить грошей, щоби найняти для себе адвоката. Це рішення Верховного Суду, це могутня додаткова зброя для тих урядових властей, що стараються позивати тих кримінальних злочинців, що провинилися у Федеральних злочинах бандитизму, наркоманства, ошуканства та неморальности. Виясньюючи рішення Верховного Суду, суддя Байрон Вайт сказав, що вже існує подібний закон з 1984 року, котрий дозволяв замороження майна оскарженого, тим більше коли це майно набуте з кримінальних і неясних прибутків.

У СОВЄТСЬКІЙ СЕРЕДНІЙ АЗІЇ спалахнуло ще одне вогнище міжнаціональної ворожнечі. На цей раз заворушення почалися у казахстанському місті Новий Узень, яке на третину заселене представниками різних кавказьких національностей. У вуличних бійках були вбиті три особи і понад 50 поранені. Міжнаціональні сутички перекинулися й на інші населені пункти. Совєтське пресове аґентство ТАСС повідомило, що під час „встановлення порядку" були поранені 50 міліціонерів і військовослужбовців. Події у Казахстані можна вважати відлунням кривавої епопеї, що сталася недавно у сусідньому Узбекістані, де під час погромів, спрямованих проти насильної депортації сюди турків-месхетів, загинуло понад 100 осіб.

Показ цінного відеофільму в Ню Йорку

За спонзоратом СУМА в залі Організації Українського Визвольного Фронту було висвітлено відеофільм продукції нашого фільмового піонера на еміґрації Богдана Солука „Ювілейні святкування Хрищення України в ЗСА".

Показ фільму дуже вірно віддзеркалює величаві наші святкування і є добре зредаґований. Відео починається дуже гарними картинами з історії наших княжих часів і зображує історію і часи Хрищення України. Ми бачимо Володимира на берегах Дніпра, який охрещує народ. Після цієї влучної інтродукції картини відео представляють тисячолітнє святкування цієї події на терені ЗСА. І так в столиці Каліфорнії, Сакраменто, ми бачимо маленьку групу наших людей, які завзято на великому возі будують велику церковцю із золотими банями. Анонсер пояснює, що цей віз буде включений в параду квітів, яка відбувається щороку в цьому місті. І дійсно ми бачимо велику американську параду, яку оглядають тисячі людей. Оркестри, маршуючі колони, квіти, а між ними на возі наша чудова церковця. З гучномовців лунає „Україніан чирч" „Україніан Мілленіум". Дійсно гарна картина і сукцес який осягла ця мала громада при добрім плянуванні комітету д-ра Накловича. Та найбільш маркантні картини, коли ми бачимо дітей публічних шкіл із синьо-жовтими прапорцями. які. ідучи в поході, скандують „Юкрайн, Юкрайн".

Із Сакраменто око камери переносить нас до найчисленнішої нашої громади на заході Лос Анджелес, де ми бачимо на парковій леваді багато зібраних наших людей, які по відспіванні національних гимнів, вислуханні проповідей та промов визначних американців, які час від часу вживали українську мову, приглядаються українським та литовським танцювальним групам. На закінчення цієї програми виступив ансамбль танцюристів з Чикаго. Шкода тільки, що сцена не була добре удекорована і відгороджена від спортового стадіону. Із заходу Америки камера переносить нас до столиці Вашинґтону, де біля монументу Вашинґтона зібралася величезна кількість нашого народу із всіх сторін Америки та Канади. Бачимо тут прапори та написи різних груп із Ню Йорку, Філядельфії, Торонто, Рочестеру, Дітройту, Чикаго та багатьох інших. Колони зорганізованої молоді, Пласт, СУМ.

На гарно удекорованій трибуні виступають представники американського уряду та наші владики Кардинал Любачівський, Владика Мстислав, який своєю палкою промовою витиснув не одному глядачеві сльозу. Опісля бачимо як весь народ формується в колони й маршує вулицями Вашинґтону до совєтської амбасади, щоб запротестувати проти переслідування релігії на Україні. На екрані під час маршу показано недавно збудовані тут

Вашинґтоні українську православну церкву та українську католицьку церкву із величавою сімповерховою дзвіницею проєкту архітекта Німцева. Після Молебня, який відбувся коло пам'ятника Т. Шевченкові, камера переносить нас в центр Вашинґтону до Конститутіон ґал, де відбувається величавий концерт при співучасті української молоді, балету „Україна" із Чикаго, який інсценізує величавий образ Хрищення України та виступу капелі бандуристів із Дітройту, яка закінчує цю величезну імпрезу могутньою піснею „Вставай, народе". Шкода, що не включено тут частину симфонічної оркестри, але, як пояснив опісля І. Солук, це не було можливим тому, що ювілейний комітет не домовився із музичною юнією про права його репродукції і публичного показу, хоча є знятий на стрічку Солуком, і міг би бути включений до цього відео, якщо б знайшовся меценат, який вплатив би юнії досить високий гонорар.

В цілості це відео, яке триває коло двох годин, захоплює всіх глядачів і його не тільки варто побачити, але рівно ж зберегти як цінний документ в наших музеях і архівах.

Перше Святе Причастя в українській католицькій школі при катедрі св. Йосафата в Пармі



„Ці біленькі сніжинки такі як моя суконка". — зауважила 7-літня Романа Кулик, виходячи з української католицької катедри св. Йосафата в Пармі, Огайо. Цього ж дня, у неділю, 7-го травня 1989 року, погода була непересічно зимова. Але навіть цією погодою діти не були розчаровані, бо вони вже довший час нетерпеливо підготовлялися й очікували цієї важливої для них хвилини. Протягом кількох місяців директорка школи сестра Хризостома, разом з сестрою Лідією, учителькою 5-ої кляси, дуже дбайливо підготовляли учнів другої кляси, опікункою якої є Д. Чепак, навчаючи їх катехизму, підкреслюючи велике значення Святої Тайни Евхаристії в їхньому житті. У своїй проповіді під час Святої Літургії, о. шамбелян Михайло Ревтюк зложив дітям гарні побажання в день їнього Першого Святого Причастя. Роздумуючи над цією подією, після Літургії одна дівчинка висловила думку, що в Україні діти також повинні мати змогу проявити свобідно свою віру і так, як тут в Америці, приступати до Святої Тайни Евхаристії.

Д-р М. Снігурович...

(Закінчення зі стор. 1)

рік на 10 членів і нараховував 327 членів. На другому місці в Окрузі є Відділ 387-ий, де секретарка Ірена Олійник придбала 10 нових членів. Третє місце взяв Відділ 12-ий, секретар якого В. Лучкань організував п'ять членів. Відділи 253-ій і 277-ий придбали по три члени. Всім організаторам він склав подяку за їхню працю. Д-р М. Снігурович заявив, що він є готовий допомогти відділам в організаційній праці, якщо до нього вони про це звернуться. Голова подякував також всім за їхню поміч у відзначуванні 1000-ліття Християнства в околиці Ню Гейвену, де він очолював місцевий комітет для відзначення цієї великої річниці в історії українського народу.

Опісля секретар Округи Т. Сливінський і касир Г. Ґіна склали свої річні звіти. Після дискусії над звітами членів Управи, голова Контрольної комісії В. Василенко дав внесок на абсолюторію.

В часі призначенім на вибір нової Управи запропоновано, щоб перевибрати Управу з попереднього року, на що всі присутні одноголосно погодилися.

Опісля слово забрала головний касир У. Дячук. Вона подякувала на початку всім тим секретарям і іншим членам управ відділів, які щедро потрудилися і в 1988 році придбали 46 нових членів. Склала щирі гратуляції секретарям Т. Сливінському, якого 59-ий Відділ збагатився на 20 членів, та І. Олійник з Відділу 387-го 10 нових членів. У. Дячук просила цього року старатися кожного місяця про нових членів, бо тільки при наполегливій і систематичній праці можна осягнути намічену організаційну квоту.

На її думку в 1988 році цілий ряд секретарів, як і членство УНСоюзу були глибоко заанґажовані у відзначуванні 1000-ліття Християнства України. Тому мало залишилося часу для союзових справ. Цього року треба наздогнати організаційну працю.

Опісля У. Дячук поділилася з присутніми інформаціями про стан і працю УНСоюзу. За рік 1988 УНСоюз мав 1,161 нових членів. Найпопулярніша грамота — це кляси "П", яку виплачується за 20 літ. Пересічна сума забезпечення грамот була 6,933 дол. Сума забезпечення постійно зростає.

Майно УНСоюзу з кінцем 1988 року осягнуло суму 63,252,000 дол. і виказало зріст на 2,700 дол. Сума членських вкладок дала 2,702,297 дол. Відсотки від інвестицій принесли суму 6,365,542. За вивінувальні грамоти, грошові звороти і посмертні виплати членам суму 2,360,978 дол. Сума виплаченої дивіденди дала 1,016.68 дол. Багато фондів вимагають перерібки і направи на Союзівці.

Будинок УНСоюзу приніс чиншів на суму 3,379.776 дол. Відсотки від позичок виплачено у висоті 2,242.263 дол. Крім забезпеченевої діяльности, УНСоюз провадив ще посилену братську діяльність та допомагав своєю пресою і пожертвами іншим установам і організаціям. На стипендії членам призначено суму 115,000 дол. З Фонду Наглої Потреби виплачено других 31,372 дол. Науковим і виховним установам УНСоюз виплатив суму 80,752 дол. Всіх грошових дотацій було у висоті 300,988 дол. Крім грошових дотацій УН Союз заплатив „Свободі" суму 26,000 дол. за дарові сторінки й оголошення різних українських організацій.

Завдяки фінансовій підтримці УНСоюзу вийшла у вересні 1988 року книжка д-ра Д. Марплса під назвою „Соціяльний імпакт чорнобильської катастрофи". Передруковано також обидва томи англомовної Енциклопедії Українознавства за суму 75,000 дол. До втримання нашого видавництва УНСоюз доложив суму 830,000 дол.

Наша організація має дуже добру фінансову базу і буде надальше рости в майні, мусимо лиш більше доложити зусиль для збільшення членства, — закінчила своє слово У. Дячук.

По закінченні слова У. Дячук у дискусії і запитах до звіту брали участь: В. Василенко, Василь Романишин, О. Гладун, Тиміш Мельник, Дмитро Стець, Ф. Стубан. Порушено справу підтримки Міжнародної Дослідної Комісії Голоду, поміщування у „Свободі" контроверсійних статтей, фінансового зобов'язання УНСоюзу відносно спонзорування українських груп з Польщі, збірки матеріялів до книжки про відзначування 1000-ліття, про дім корпорації „Полус Гук", про потребу мати адресар всіх членів у Головній Канцелярії. На всі питання У. Дячук дала вичерпні вияснення.

На закінчення нарад д-р М. Снігурович подякував всім за участь та подав до відома, що Управа Округи буде незабаром мати свої засідання, на яких заплянує свою діяльність у біжучому році.

Звернення...

(Закінчення зі стор. 1)

Партбюрократія не припиняє кампанії, не без вказівки із КҐБ, оббріхування членів УГС не лише в усній формі, а й через узурповані ними засоби масової інформації. Під надуманими приводами міліція дозволяє собі влаштовувати обшуки на квартирах членів УГС, як ось недавно у голови Чернівецької філії Валерія Кузьміна. Продовжується практика застосування викликів активної громадської позиції людей до органів міліції, прокуратури та КҐБ. Хоча за конституцією СССР, гарантується право на створення різних об'єднань та асоціяцій, влада робить усе можливе щоб не допустити створення неформальних товариств. В червні проводилася в Києві установча конференція всеукраїнського Товариства Репресованих. І хоч при сприянні Товариства „Меморіял" влада спочатку надала приміщення для проведення такої конференції — в останній момент відмовила в ньому. Вперше зібралися багатолітні в'язні сталінсько-брежнєвських таборів разом в Києві для створення свого товариства. Та пройшло це зібрання, не з їхньої волі, під відкритим небом. Влада не лише не хотіла з пошаною поставитися до недавніх жертв сталінсько-брежнєвських режимників, але своєю поведінкою продемонструвала достойну спадкоємність своїх попередників.

Навіть кілька цих наведених епізодів засвідчують порушення на Україні міжнаціональних пактів про соціяльні права. Слід зауважити, що влада і надалі продовжує застосовувати війська спеціяльного призначення проти мирних зібрань народу, у Львові 1-го травня, в Києві 22-го травня. Виставляючи на показ свою демократичність, влада систематично арештовує незалежні демократичні видання — газети та журнали. У члена УГС Валентина Стецюка безпідставно сконфіскували 570 примірників газети УГС „Голос відродження". Продовжується практика насильницької депортації окремих членів УГС при спробі виїхати до іншого міста в громадських справах. Список порушень міжнародних угод щодо прав людини і нації переконує нас в тому, що Совєтський Союз, допустивши газетну демократію, на практиці продовжує стримувати і репресувати політичну активність мас, вдаючись навіть до зброї. Оскільки дотримання міжнародних угод в питанні прав людини є гарантом миру і безпеки в світі, а внутрішня агресія проти власного народу — передумовою зовнішньої агресії, ми закликаємо авторитетну нараду поставити це питання на обговорення і вимагати від СССР дотримуватись міжнародних угод. Свобода нашого народу — запорука безпеки народів Европи.

Виконавчий Комітет Української Гельсінкської Спілки

В подяці з похорону бл. п. мґра **ВАСИЛЯ КОЛІНКА** ми помилково пропустили п-ство **БОГДАНА І НАТАЛЮ ЛЕОЧКО**, які зложили 100 дол. на Т-во св. Софію. За що дуже перепрошуємо.

ОКСАНА КОЛІНКО

З глибоким жалем і смутком ділимося з Родиною, Приятелями і Знайомими, що в четвер, 22-го червня 1989 р. упокоївся в Бозі на 83-му році життя

наш Найдорожчий

МУЖ, ТАТО, ДІДУСЬ І ПРАДІДУСЬ

бл. п.

Степан Ничипоренко

ПАНАХИДА в п'ятницю, 23-го червня 1989 р. о год. 7-ій веч. в похоронному заведенні Кошик і Потер, Трентон, Ню Джерзі.

ПОХОРОН в суботу, 24-го червня 1989 р. о год. 9-ій рано в церкві св. Юра, Аллентавн, Н. Дж., а опісля на цвинтар св. Андрія Первозванного в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

У глибокому смутку:
дружина — ОЛЕНА
доня — ОЛЯ ВЕЛИКОРІДЬКО
синова — СУЗЕН НЕЧИПОРЕНКО
внуки —
КАТЯ ПОРТЕР з Родиною
МИХАЙЛО ВЕЛИКОРІДЬКО
правнука — ХРИСТИНА

10-ліття осередку Української Спадщини в Рочестері

Перші українські поселенці з любови й туги за рідним краєм постановили його відтворити тут за таким зразком, яким його залишили. Завляки цій постанові, в Рочестері виросло досить велике українське середовище, з рідною церквою, школою, численними церковними, світськими культурними й молодечими організаціями, оркестрою, хорами, танцювальними групами й навіть українськими бібліотеками. Найцінніше було те, що в тому середовищі панувала тільки рідна українська мова, пісня, музика, а в святочні дні бачилося українську ношу, вишивку й писанку.

Творці цього культурного центру подбали й про документацію своєї праці, яку ми з гордістю подивляємо в численних організаційних книгах, знимках, похвальних грамотах і в незлічених рецензіях у різних газетах.

На жаль, найстарші наші поселенці відійшли від нас, але залишили за собою свідоцтва своєї творчої праці, зразки рідної народні ноші, а також й інші зразки з різних галузей українського народного мистецтва.

Управа Українського Музею в Ню Йорку вирішила організувати виставку першого поселення в Америці і Мистецька Референтура Союзу Українок Америки звернулася до всіх Відділів допомогти в цьому ділі. Це і спонукало застановитися над створенням якогось організаційного тіла, яке б зайнялося збиранням усіх цих залишених пам'яток по наших перших поселенцях. Вони бо будуть неоціненим матеріялом для відтворення культурного життя тих, що на чужому ґрунті плекали рідну віру, мову, звичаї й рідну культуру, словом, усе те, чим дорожили, за чим тужили й що плекали у своїому щоденному житті.

Думка увінчалася успіхом і 4-го грудня 1979 року створено в Рочестері Комітет Збереження Української Спадщини, в якого склад увійшли представники різних місцевих організацій. На ініціятивних зборах першою головою цього Комітету вибрано Ірину Руснак, яка опісля поділилася з усіма присутніми своїми думками про ціль і завдання Комітету. Присутні це прийняли й зобов'язалися допомагати своєю працею, а в разі потреби й матеріяльно, щоб якнайскорше зрушити працю Комітету.

Завляки цій малій горстці ідейних громадян-ініціяторів, в короткому часі зібрано багато експонатів народного мистецтва: вишивки, писанки, частини народної ноші, знимки з релігійних культурно-освітніх організацій, хорів, драматичних гуртків, танцювальних груп, вирізки з рецензіями з різних імпрез, знимки шкільних дітей, перших священиків і Сестер-учительок. Вся ця збірка — це справжній скраб, це кольорова мозаїка, що ілюструє дорогу старовину, осяну трудами й любов'ю до рідного краю, це дорога спадщина по тих, що її творили. Усі ці експонати були виставлені вперше на чотириденному фестивалі парохії св. Йосафата. Також окрему виставку творили знимки із закликом розпізнавати на них осіб, щоб могти краще описати дану знимку. Два строї, різні знимки та рецензії переслано за згодою жертводавців до Українського Музею в Ню Йорку.

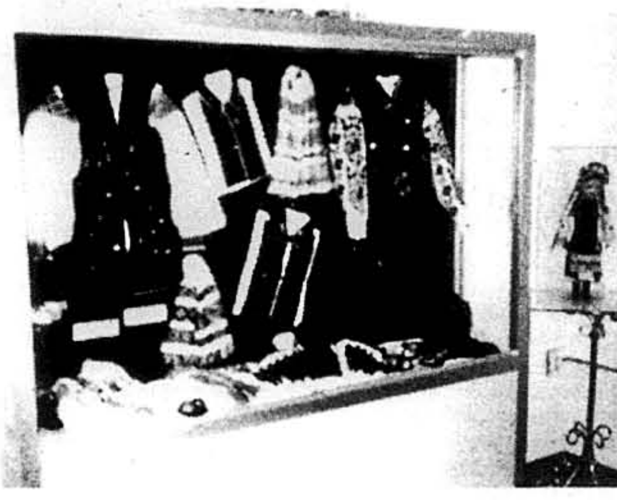
Наша успішна праця над збіркою матеріялів створила нову вимогу, а саме — потребу відповідного приміщення, в якому можна б робити виставки та мати можливість нав'язувати зв'язки з першими поселенцями та їхніми дітьми, як також починати працю збирання матеріялів про життя еміґрантів після Другої світової війни. Завдяки чудовій співпраці й зрозумінню о. шамбеляна Івана Сквіллера, в тому часі пароха церкви св. Йосафата, ми дістали чудове приміщення при церкві. Члени Комітету з великим запалом взялися до праці, в якій виявили свої незвичайні організаційні здібності. Завдяки заступникові голови Василеві Гриніву, в дуже короткому часі появилися скляні вітрини, шафки та полиці. Кімнату пристосовано для виставок із добрим освітленням. У березні 1983 року відбулося врочисте відкриття нашого приміщення. Отець шамб. Іван Сквіллер поблагословив приміщення й усіх нас при участі численно зібраних громадян. Він побажав нам росту й гарних успіхів у дальшій праці. Приємно було бути й обсервувати присутніх, які насолоджувалися красою українського мистецтва, створеного руками їхніх здібних і трудолюбивих предків.

Оце святочне відкриття нашого приміщення з мистецькими виставками було й початком Осередку Української Спадщини, яке ми назвали „Мозаїка". Тут як у мозаїці, маленькі, кольорові часточки різних мистецьких зразків творять чудову кольорову картину багатої української культури.

При Осередку відкрито маленьку крамничку, де можна купити різні дрібні українські речі, картки з українською тематикою, книжки, дитячі казки, платівки та ленти.

Головою Осередку є Ірина Руснак, яка рівночасно опікується крамничкою, та кожної неділі її можна там побачити. Їй допомагають Марія Крамарчук, Мирослава Приймак, Ірина Михайлюк, Христина Ковч, Мирон Руснак та Іван Кучмій, інші члени, коли цього потрібно. Другою членкою Управи є Марія Крамарчук, головний касир і книговод, яка також займається замовленням товару до крамнички. Обі вкладають у свою роботу серце, душу й непересічні здібності. Це прямо неможливо не подивляти їх професійної документації і прецизности. Секретаркою Осередку є Ірина Михайлюк, яка є спеціяльно обдарована великим засобом різноманітних українських слів і записує все в незвичайно цікавій формі, точно й коротко. Контрольна Комісія в складі: Іван Кучмій — голова, Христина Ковч, Анастасія Смеречинська і Роман Куціль — члени, щорічно докладно переглядають господарку Осередку.

На спеціяльну увагу в Осередку заслуговують виставки, які є розміщені не тільки внутрі „Мозаїки", але й у великому вестибюлі під церквою. Тематика виставок міняється відповідно до пори року, релігійних і національних свят, історичних річниць й інших подій. Завдяки нашим паням із мистецької комісії, всі ці виставки є напричуд гарні, привабливі, кольорові й по-мистецьки уложені, що вони „говорять" до глядача, притягають зір і збуджують подив до багатої української культури. Наша різдвяна виставка — це була справжня казка. Хто її бачив — не потребував спеціяльного інструктора. Усе розповідало як святкувати українське Різдво. Там була ясно освітлена велика ялинка, прибрана ручно зробленими прикрасами парохіянами церкви, Свят-вечірній стіл з різдвяним печивом, українська церква, колядники в народних одягах зі звіздою, а між тим вишивки, різьба, кераміка, все, що потрібне до повної ілюстрації Різдва. Одну вітрину в „Мозаїці" призначено на перманентну виставку Рогатинщини, присвячену першим нашим поселенцям, які в більшості походять із повіту Рогатин.



Народна ноша Рогатинщини, привезена першими поселенцями.

Про повний зміст кожної виставки і про її мистецький уклад дбає мистецька комісія, до якої належить Марія Вергун, Марія Лозинська, Христина Ковч та Іванна Мартинець. З ними співпрацюють Річард Боровський, Іван Бойчук, що кожного року дарує зі свого лісу живу ялинку, Василь Гринів, мгр Мирон Руснак і Василь Семанюк. Не можна пропустити праці Мирослави Приймак, яка постійно прикрашує приміщення Осередку по-мистецьки уложеними букетами живих квітів.



Крамничка осередку Української Спадщини у Рочестері.

Іванна Мартинець та Ірина Михайлюк з допомогою Ірини Семанюк записують на ленти усну історію наших перших поселенців.

Найновішим проєктом членів Осередку є зорганізування курсів української мови в цьому році, який є проголошений Конгресом СКВУ Роком української мови.

Осередок і крамничка є відкриті кожної неділі в передполудневих годинах. Осередок став місцем зв'язку між організаціями і окремими особами. В Осередку — „Мозаїці" можна зустріти відвідувачів з цілої Америки, а також з інших країн. Переглядаючи книгу відвідувачів, ми переконані, що наша праця є потрібна і часто дуже цінена особами, які розуміють збереження та пропаґування української спадщини.

За нами майже десять років наполегливої і успішної праці, яка у великій мірі причинилася до пробудження національної свідомости великої кількости громадян. У висліді тієї праці багато членів молодших поколінь не тільки почали цікавитися своїм національним походженням, але й виявляють гордість за приналежність до народу з таким славним минулим і такою барвистою культурою.

Мгр А. М. Смеречинська

НТШ ВІДЗНАЧИЛО В ТОРОНТО 50-ЛІТТЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Наукове товариство ім. Шевченка і зокрема його історично-філософічна секція, відзначили видатний ювілей — 50-тиліття проголошення самостійности карпато-української держави в березні 1939 р., науковою конференцією, що відбулася в Торонто 18-19-го березня ц. р. Цю другу конференцію НТШ, присвячену карпато-українській проблематиці, влаштовано у співпраці з Карпатським Дослідним Центром імени Ю. Ревая та ювілейним комітетом 50-ліття карпатської України в Торонто. НТШ в Канаді було господарем конференції і його голова д-р Богдан Стебельський відкрив конференцію в суботу, 18-го березня о год. 9:30 ранку у приміщеннях Канадсько-Української мистецької Фундації.

У своєму слові голова НТШ в Канаді нав'язав до співпраці з історично-філософічною секцією, з якою влаштовується вже друга наукова конференція в Торонто (першою була в листопаді 1987 р. конференція Тисячоліття). НТШ оцим вносить свій вклад у відзначення визначної історичної дати в новітній історії України, коли найменша вітка української нації — закарпатські українці піднеслися до самостійного життя.

Директор секції проф. Василь Маркусь у вступному слові ствердив, що історично-філософічна секція бажає включитися у дослідження реґіональної проблематики Закарпаття та новітньої історії тим, що в березні м. р. влаштувала першу конференцію з цією ж проблематикою у приміщеннях НТШ в Ню Йорку. Нинішня конференція є продовженням ню йоркської, а на обидвох представлено понад 20 доповідей. Всі вони разом становитимуть основу наукового збірника, що його НТШ у співпраці з іншими установами збирається видати.

Голова першої сесії, член управи НТШ в Канаді проф Торонтовського університету д-р Василь Янішевський, уродженець Закарпаття, започаткував доповіді гарним словом згадки про Срібну Землю та про вклад синів та дочок різних земель України у її відродження.

На першу сесію складалися три доповіді. Проф. Манітобського університету о. д-р Олександер Баран (Віннепеґ) прочитав доповідь на тему „Угорська інтервенція на Закарпатті від листопада 1938 до березня 1939 року". Мова була про дипломатичну-політичну акцію Угорщини з метою приєднати Закарпаття мирними і збройними засобами. Доповідь базувалася на вивченню опублікованих документів у Будапешті, Берліні та Празі.

Про збройний спротив Карпатської України в 1939 р. доповідав Юрій Шанта (Торонто), подаючи об'єктивне представлення угорських прикордонних інцидентів, сутичок з польськими терористами, перебіг чесько-українського бою в Хусті 14 березня 1939 р. та угорсько-українських боїв на різних відтінках 14-17 березня.

Д-р Вінкентій Шандор (Едісон, Н. Дж.) надіслав доповідь про вибори і партії в Карпатській Україні, розглядаючи це питання на історичному тлі політичної системи Австро-Угорщини та міжвоєнної Чехо-Словаччини. Зокрема автор зупинився на акті розпущення партій в Карпатській Україні 16 січня 1939 р., в якому він знайшов деякі леґальні непослідовності. У відсутності автора доповідь прочитав Імре Кардашинець, голова Карпатського Союзу в Америці.

Доповідь з політичної проблематики, що була передбачена в цій сесії, проф. Михайла Папа (Джон Керол університет в Клівленді) прочитано по полудні через спізнений приїзд доповідача. Д-р Пап, голова Карпатського Дослідного Центру, доповідав про міжнародне значення змагань Закарпаття за своє національно-державне самовизначення.

Побідньою сесією керував проф. Всеволод Ісаїв (Торонтонський університет), член дирекції історично-філософічної секції. На цій сесії, крім виступу д-р Папа, було прочитано чи зреферовано чотири доповіді.

Про церковні відносини в час угорської влади (1934-1944) представлено дві окремі доповіді. Отець д-р Атанасій Пекар (Вашінґтон) підготував доповідь про церковну політику мадярів супроти Греко-Католицької Церкви, яку прочитав о. д-р Севастіян Сабол-Зореслав (Дітройт). Доповідь про Православну Церкву на Закарпатті в 1934-1944 рр. прочитав д-р Осип Данко (бібліотекар Єйльського університету), порушуючи питання юрисдикційної приналежности цієї Церкви та відзначаючи еволюцію угорської політики від критично-стриманого відношення супроти закарпатського православ'я до намагань кооптувати його у свою політичну систему.

Цікаву соціологічну студію гуцульського села на Закарпатті в міжвоєнному періоді подав д-р Іван Жеґуц (Мюнхен) — „Від гуцульського етносу до національної свідомости". Автор розглядав свою тему у пляні соціологічної концепції „акутурації", як також того поняття, що в політології окреслюється як „формування національної ідентичности" або „націотворчий процес". Доповідь д-ра Жеґуца читала Олена Глібович (Торонто).

Доповідь відсутнього д-ра Василя Луцева (Пенн Стейт університет в Юніверсіті Парк, ЗСА,) про освіту і шкільництво на Закарпатті в 1919-1939 роках зреферував В. Маркусь.

Третьою сесією керував проф. Микола Павлюк (Славістичний департамент Торонтовського університету) і в цій сесії веголошено три доповіді. Зірка Ґренджа-Донська-Данилюк (Мінеаполіс, ЗСА), дочка визначного письменника і діяча Закарпаття Василя Ґренджі-Донського, доповідала на тему „В. Ґренджа-Донський, поет відродженого Закарпаття, праця над виданням його повних творів". З. Ґренджа-Донська коротко подала сильветку письменника, а в основній частині розглянула долю його літературної спадщини. Представила свої намагання зібрати твори та понад десятирічну працю над їх виданням. Досі появилося 10 томів, а укладач і реалізатор цього монументального проекту, З. Ґренджа-Донська, ще передбачає три томи до повного видання. Це справді подиву гідне зусилля однієї особи зібрати і видати без інституційної підтримки розкидану творчість письменника — барда Закарпаття. Видані разом 13 томів творів В. Ґренджі-Донського будуть справді найгіднішим живим пам'ятником цьому вийнятковому начинателеві закарпатського українського письменства в XX столітті.

Проф. Павло Маґочій (катедра історії України Торонтонського університету) прочитав доповідь про праці останнього періоду з карпато-україніки-рутеніки та про досягнення останнього десятиліття (1974-1984) й актуальні завдання. Доповідь д-ра Маґочія була інформативна, академічна і об'єктивна. Вражає тільки намагання автора групувати разом галицьких лемків із закарпатськими русинами-українцями. Цю концепцію він ширше розвинув у своїй науково-популярній праці „Our people". Це доволі штучне відокремлення цієї реґіональної групи від решти галичан, з якими північні лемки ділили спільну історію до 1944 р. Сам факт найдовшого збереження цією групою назви „русин" не виправдує такого членування. Щож тоді скажемо про галицьких бойків та гуцулів, які мають етнографічно і повно своїх двійняків серед південно-карпатських бойків і гуцулів ! Натомість оправдано П. Маґочій зараховує українців Пряшівщини (сьогодні Сідньої Словаччини) та румунської Трансильванії (марамороських і банатських), до закарпатського (українсько-руського) пня, разом із найстаршою українською діяспорою в юґославських провінціях — Бачці, Сремі і Славонії, як також із закарпатськими поселенцями в Америці, бо їхньою спільною колискою, або й продовженням етносу є Закарпаття. Маґочій правильно зазначив, що найплідніщим середовищем у розвитку повоєнної карпато-україніки є сьогоднішня Пряшівщина в Чехо-Словаччини з рядом її видань та культурно-наукових установ. Цінними були визначені д-ром Маґочим аґенти карпато-україніки, у яких підкреслено потребу вивчення новітньої політичної історії, релігійних проблем та закарпатської діяспорної громади в ЗСА.

Останню доповідь конференції прочитав В. Маркусь (університет Лойоли в Чікаго), подаючи критичний огляд друкованих спогадів про події в 1938-1939 рр. Доповідач обмежився українсько-мовними спогадами, прибл. 7-8 книжкових видань і стільки ж памфлетів чи статтей, хоч для повноти теми треба б включити й неукраїнськомовні (угорські, чеські, англомовні тощо). Автор доповіді також намітив завдання під кутом мемуаристики цього надзвичайно цікавого періоду, як також згадав невіджалуваний факт, що головні актори закарпатської драми не залишили по собі спогадів з цього періоду (о. А. Волошин, Ю. Ревай, А. Штефан, С. Росоха, а мабуть і Л. Прхала та інш.).

Під кінець кожної сесії були запитання і дискусії, при чому виринули нові питання і проблематика, наприклад, українське радіомовлення в Празі (М. Лоґуш), жертви березневих збройних акцій (о. С. Сабол), уточнення осіб-учасників у спротиві угорцям (Ю. Гвоздулич), ситуація Православної Церкви на Закарпатті (ряд дискутантів) тощо.

Дехто в дискусіях суґерував думку про потребу дальших подібних конференцій.

Назагал це була цікава зустріч: абсолютна більшість доповідачів підходила до теми академічно, хоч не бракувало й емотивних спогадів, бож велика частина присутніх пережила ці події ще за своєї молодости.

Усіх учасників у трьох сесіях було понад сто, а в окремих сесіях брало участь від 40 до 70 учасників. Наукова конференція НТШ була гідним супроводом центральних відзначень в Торонто 50-ліття Закарпатського зриву в березні 1939 р. які відбулися 19-го березня ц. р. з ініціятиви інших установ і про що, цілком певно, будуть окремі звідомлення в пресі.

Треба сподіватися, що прочитані доповіді на торонтонській конференції разом із доповідями ню йоркської конференції з 1988 р., будуть опубліковані окремим збірником, що буде не лише завданням Наукового Товариства ім. Шевченка, але й установ, у співпраці з якими ці дві конференції були проведені. В цьому дусі висловився організатор конференції д-р В. Маркусь у своєму кінцевому слові.

ІФС НТШ